

OSMANLI TARİHİ II
WEEK 2: GERİLEME DÖNEMİ

PROF. DR. YILDIZ DEVECİ BOZKUŞ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

GERİLEME DÖNEMİ

- Osmanlı tarihinde 1699 Karlofça Antlaşması ile 1792 Yaş Antlaşması arasındaki dönem “Gerileme Dönemi” olarak adlandırılır.
- Bazı araştırmacılar bu dönemin III. Selim’in tahta çıktığı ve Avrupa’da Fransız İhtilali’nin başladığı 1789’a kadar devam ettiğini ileri sürer.

VİYANA KUŞATASI

- XVII. Yüzyıldaki en önemli askeri hareket 1683 Viyana Kuşatmasıdır.
- Osmanlı Devleti XVIII. Yüzyılda Karlofça Antlaşmasıyla (1699) ilk defa toprak kaybetmiştir.
- 1697'deki Zenta bozgunundan sonra 1699'da imzalanan Karlofça Antlaşması Osmanlı Devleti için bir dönüm noktası oldu.

1699 KARLOFÇA ANTLAŞMASI

- Karlofça Antlaşmasıyla Balkanlar'da ve Ukrayna'da ciddi toprak kayıpları yaşanmıştır.
- Macaristan elden çıktı.
- Galip devletlere ciddi ticari tavizler verilmiştir.
- Karlofça Antlaşması, Klasik Osmanlı muhteşem çağının sona ermesini aynı zamanda gerilemenin de başlamasını simgeler.

KARLOFÇA ANTLAŞMASI

- Karlofça Antlaşması ile Osmanlı Devleti ilk defa Hıristiyan devletlerle eşit seviyede, diplomatik ilişkilerde eşitliği esas alan, Vestfalya sistemine girmiştir.
- Karlofça müzakerelerinde Osmanlı Devleti'ni Reisü'l-Küttap Rami Mehmet Paşa temsil etmiş, başarılı olmuş, bundan sonra diplomasiye daha fazla önem vermeye başlanmıştır.
- Diplomasinin önem kazanması Reisü'l-Küttabın mevkiinin yükselmesini de sağlamıştır.
- Dış işlerinden siyasi münasebetlerden doğrudan doğruya sorumlu olan Vezir-i Azam, Bu işleri Reisü'l-Küttaba bırakmıştı.
- Reisü'l-Küttaplık aynı zamanda XIX. Yüzyılda kurulacak olan "Hariciye Nezareti"nin temelini bu tarihlerden sonra oluşturmaya başlamıştır.

KARLOFÇA ANTLAŞMASININ ARDINDAN YAŞANAN GELİŞMELER

- Sultan II. Mustafa'nın (1695-1703) Edirne'ye çekilerek idari yönetim mekanizmasını hocası olan şeyhülislam Feyzullah Efendi'ye teslim etmesiyle birlikte önemli gelişmeler yaşanmıştır.
- Şeyhülislamın keyfi uygulamalarının yarattığı tepki sonucu Edirne Vakası olarak bilinen isyana neden olmuştur.
- Bu gelişmelerin ardından yaşanan taht değişikliği ve Feyzullah Efendi'nin feci bir biçimde katledilmesi, halktaki karamsarlığı ve idarecilere olan güvensizliği arttırmıştır.

EDİRNE VAKASI:

- 1703 yılında çıkan, şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin öldürülmesi, II. Mustafa'nın tahttan indirilmesi ve yerine III. Ahmed'in geçmesiyle sonuçlanan önemli bir ayaklanmadır.

KARLOFÇA ANTLAŞMASI'NDAN KÜÇÜK KAYNARCA ANTLAŞMASI'NA UZANAN SÜREÇ İÇİNDE OSMANLI DEVLETİ'NİN AVRUPA İLE İLİŞKİLERİ

- XVIII. yüzyılda siyasi, idari ve sosyal açıdan önemli gelişmeler yaşanmıştır.
- III. Selim devrinde (1789-1808) bu gelişmeler hız kazanmıştır.
- İdari ve askeri alanda ciddi reformlar gerçekleştirilmiştir.
- Osmanlı Devleti Venedik Cumhuriyeti'nden Mora'yı almak amacıyla 1715'te başlattığı savaşa Avusturya'nın da dahil olmasıyla galipken mağlup duruma düşmüştür.
- İmzalanan Pasarofça Antlaşmasının (1718) sağladığı barış ve sükunet ortamından
- yararlanarak Sultan III. Ahmed ve Sadrazam Nevşehirli Damad İbrahim Paşanın desteğiyle Lale devri başladı.

LALE DEVRİ

- 1718-1730 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde Batı etkisinde meydana gelen edebiyat, kültür, sanat ve mimari alanda yaşanan gelişmelere sonradan
- Verilmiş bir isimdir.
- Adını ünlü şair Yahya Kemal koymuş, tarihçi Ahmet Refik (Altınay) meşhur etmiştir.

LALE DEVRİ

- On iki yıl süren Lale Devri dramatik bir şekilde son bulmuştur.
- Gelenekten sapmanın meydana getirdiği rahatsızlığın ve statükocu çevrelerin yarattığı Patrona Halil isyanı (1730), III. Ahmed'in tahttan indirilmesine ve Sadrazam Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın katledilmesine yol açmıştır.

KAYNAKÇA

Ali Fuat Örenç, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, İstanbul Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi notları.

Osmanlı Tarihi (1789-1876), Yüksel Çelik, Süleyman Kızıltoprak, Muharrem Varol, Davut Hut, Edt: Zekeriya Kurşun, Davut Hut, Anafolu Üniverstesi Yay., 2013, Eskişehir.

Muhammet Şahin, (2009). Osmanlı Diplomasisinde Değişim ve Osmanlı Devletinin Avrupa Devletler Sistemine Girişi.

Bernard Lewis, Modern Türkiye'nin Doğuşu, Türk Tarih Kurumu Yay., 2007, pp-41-74.

N. Yurdusev, (2006). "Karlofça Antlaşması ve Diplomasi Tarihi", Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisi, pp.4, 1-16.

William Hale, Türk Dış Politikası 1774-2000, Çev. Petek Demir, Arkeoloji ve sanat yayınları, İstanbul, 2003, pp.1-30.

Oral Sander, Siyasi Tarih: İlkçağlardan Günümüze, İmge Yay., 2005, 13. Baskı, pp.139-141.

Oral Sander, Siyasi Tarih: İlkçağlardan Günümüze, İmge Yay., 2005, 13. Baskı, pp.195-206. Robert Mantran, Osmanlı İmparatorluğu, Çev: Server Tanilli, Cey Yayınevi, 1995, pp.325-348.

Stanford J. Shaw, Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye, Cilt I, Çev: Mehmet Harmancı, İstanbul, 2008, E Yayınları, pp.268-277.

Selçuk Akşin Somel, Osmanlı İmparatorluğu Ansiklopedisi, Alfa Tarih Yay., 2014, pp.372.